

Na moravskou notu aneb malé moravistické zamyšlení

(březen 2016)

Po mnoha letech je třeba porušit moudrou antickou zásadu *Audi, vide, tace, si vis vivere cum pace*. Člověka znovu a znovu zaráží, když slyší mluvit o „těch moravistech“. A to často z akademických, člověk by řekl, vzdělaných úst a kruhů. Někteří, jak mají ve zvyku, se ovšem musí vyjadřovat ke všemu a urážet lidi, aniž by něco podstatného o některých detailech a nuancích dění kolem Moravy v 90. letech 20. století věděli. Operují tak většinou argumenty vyčtenými z příspěvků z denního tisku a jiných plátků, často nevalné hodnoty, jejichž autoři jsou poplatní státnímu establishmentu, jemuž se snaží za každou cenu zavděčit, popřípadě je slyší a vidí ve stejně hloupých médiích, v rozhlase, v televizi či na internetu.

Ovšem není moravista jako moravista. Zatímco po roce 1990 u nás zdomácnělý termín dostal hanlivý charakter, označení bohemista je navýsost vznešené, neřku-li posvátné a označuje, jak praví encyklopedie a slovníky, člověka, který se zabývá bohemistikou. Je „odborníkem v bohemistice“. A „bohemistika je studijní a vědní obor zabývající se českým jazykem a literaturou, řidčeji i dějinami“, jak praví učené knihy. Bohemistika je odvozena od latinského názvu pro zemi jménem Čechy – Bohemia. Kdyby byl obor, zabývající se českým jazykem, českou literaturou a českými dějinami, odvozen od českého názvu země Čechy, pak by odborníci na český jazyk, českou literaturu a české dějiny byli „čechisté“.

Analogicky této definici by tedy byli moravisté odborníci, zabývající se moravským jazykem, moravskou literaturou a moravskými dějinami, případně moravskou kulturou obecně. A vědní obor o Moravě – moravistika je vyvozen ze slova Moravia, latinského názvu země Moravy. Ale na rozdíl od bohemistiky či „čechistiky“ by mohl být odvozen i od domácího názvu Morava.

1. Jak je známo moravské dějiny existují, protože země (pro někoho region či euroregion) Morava jako subjekt má svou dlouhou, tisíciletou a velmi zajímavou a pestrou historii, ať již byla vládnoucí a suverénní zemí v rámci samostatné velkomoravské říše, nebo podmaněnou zemí v rámci českého soustátí s určitými formami závislosti i samostatnosti. Mnohaleté soužití Moravanů s Čechy (i Němci a jinými národy) ve společném soustátí České koruny, Československé republiky a České republiky udělalo z Moravy objekt české historie. Mnoho moravských historiků, archeologů a archivářů, historiografů psalo jen o dějinách Moravy, tj. dějiny Moravy, a tak Morava má svou vlastní bohatou moravskou historiografii, jejíž je subjektem.

2. Je také dobře známo, že Morava má svou vlastní moravskou literaturu, své vlastní moravské literární dějiny. Některá díla domácích, moravských autorů vstoupila rovněž do dějin české literatury. Moravská literární díla zpracovávala nejen domácí moravská témata, ale také témata světová, obecně lidská, a tak není divu, že mnozí původem moravští spisovatelé, jako byl J. A. Komenský (*natione Moravus*) či novodobě původem brněnský autor M. Kundera, vstoupili rovněž do dějin světové literatury.

3. Definice bohemistiky uvádí jako její charakteristiku také jazyk, a to jazyk český. A zde je kámen úrazu, zde narážíme na problém. Přestože staroslověnština moravské redakce (církvní slovanština) je prvním známým slovanským jazykem na našem území, jazykem Velké Moravy, kralická bibličtina – jazyk *Bible kralické* vznikl v moravských Kralicích a na Moravě existuje mnoho jazykových dialektů stejně jako existují četné etnografické oblasti zásadně se lišící od kotlinové, pražské češtiny stejně jako se od ní liší i dialekty v samotných Čechách, moravský jazyk prý neexistuje. Přesto citlivé ucho okamžitě pozná člověka, přicházejícího do Čech, do Prahy, z Moravy. A to nejen podle slovní zásoby, v níž význam některých slov je jiný v Čechách a jiný na Moravě, ale zejména podle výslovnosti, dikce a melodie jazyka, která je diametrálně jiná a odlišná od typického pražského zpívání. Italský slavista, profesor Riccardo Picchio, který rozlišoval u jazyka *dignitas* a *auctoritas*, prohlásil, že autorita českého jazyka vznikla v důsledku společenské autority velkomoravské staroslověnštiny.¹ Holt, (staro)moravština má oficiální název český jazyk. Co naděláme? Pro politiky, novináře a jazykovědce jakoby země Morava téměř neexistovala, všude jen samé „Česko“ a „Czechia“.

Bohemistika by se také mohla zabývat etnografií, folklórem či archeologií Čech stejně jako moravistika etnografií, folklórem a archeologií Moravy. Ale na to již byly v 19. a 20. století vyčleněny zvláštní specializované vědní discipliny, které ovšem respektují zemské (pro někoho regionální) specifika. Proto se etnografové a archeologové v Praze věnují oblasti Čech a etnografové a archeologové v Brně či v Olomouci oblasti Moravy, v Opavě Slezsku. Specifika a jedinečnost obou zemí se v archeologii projevila v rámci ČSAV/AV ČR dokonce vznikem dvou samostatných archeologických ústavů, v Praze a v Brně, a nejen poboček pražských ústavů jako je tomu u ostatních vědních disciplin.

Co na tom, že Moravané chtěli po roce 1989 zviditelnit svou zemi a opět – jako v roce 1968 – chtěli obnovit zemské zřízení, zrušené po roce 1948, a požadovali po Češích a Slovácích trojfederativní republiku. Jejich snahy a naděje zhatily jednak pražsko-české centralistické tendence, jednak iredenta Slováků a jejich nacionalisticky laděných politických špiček, a jejich touha po samostatnosti a moci. Jako za Hitlera Slovenský štát, jen ty ambice jsou různé velké. Jeden měl Orlí hnízdo, jiný má zase Čapí hnízdo. A tak se Morava opět stala jen zemí mezi Čechami a Slovenskem, po roce 1992 samostatným, a je často známa jen ze zpráv o počasí. Nehledě na to, že nové krajské zřízení, kopírující nefunkční župní zřízení z první republiky či krajské zřízení, vzniklé po roce 1948, s velkým počtem malých samosprávných jednotek, zemi Moravu či zemi Moravskoslezskou rozdrobilo na problematicky fungující pidiúzemí a část zemí moravských se ocitla v krajích českých. Ostatně bylo to i předtím u krajského zřízení z roku 1960, kdy kus Moravy byl v českých krajích, Východočeském a Jihočeském.

Po roce 1989 začala expanze Čechů, kteří se v Čechách neuplatnili nebo je tam v Praze nechtěli, na Moravu, zejména na moravské vysoké školy. Slováci

¹ R. Picchio, *Études littéraires slavo-romanes*, Firenze 1978, 183.

chtěli vlastní stát, Slovenskou republiku, ale moc se jim z Čech a Moravy do ní nazpět nechtělo. Většinou zde zůstali. Naopak po rozdělení společného státu jich stále více jezdí za prací do českých zemí a cpe se do Prahy – i česky se kvůli tomu slovenští umělci a jiní gasterbeitři naučí. Vždyť Evropská unie je internacionální a globální! A Češi a Pražáci si neumějí vládnou sami. A tak nám tu postupně vládnu Slováci a jiné cizí národy (ministr financí Andrej Babiš, primátorka hl.m. Prahy Adriana Krnáčová, radní Magistrátu hl.m. Prahy Aleksandra Udženija, etc.). Holt, už je to u nás jak ve staré dobré Anglii: Londýnu vládne tmavovlasý Ind, který nahradil bývalého starostu Borise Johnsona, světlovlasého potomka Rusů. To je rub a líc globalizace. Spíše asi rub?

Závěrem můžeme shrnout, že moravisté nejsou žádní rozvraceči státu, jak se to snaží nakukat lidem média a někteří jejich zaměstnanci či politici, třesoucí se o svá pražská koryta, ale jsou to lidé, kteří vyznávají a upřednostňují domácí moravské historické a kulturní tradice, ctí svou moravskou zemi a přejí si, aby v ní platily stejné demokratické principy, jako platí v Čechách. A je absurdní, když na moravských náměstích a ulicích, např. v Brně vyřvávají nacionální bohemisté či „čechisté“ při demonstracích „Čechy Čechům“. To ať si, pokud chtějí, jdou vykřikovat do Prahy. Nicméně jejich výkřiky jsou v intencích pražského kotlinového myšlení a Čechů, křtěných Vltavou. Rodilí a na svou zemi hrdí Moravané by to na Moravě jistě nevyřvávali, neboť dobře ví, že Morava patří především Moravanům. A také skutečnost, že Morava patří Moravanům, nevykřikují na pražském Václavském nebo Staroměstském náměstí. Anebo by také měli?

LCH